

İngilizce Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinde Elde Etdikleri Kazanımlara İlişkin Görüşleri

Hande Serdar TÜLÜCE
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada İngilizce öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersindeki kazanımlarına ait görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2011-2012 akademik yılı bahar döneminde İstanbul ilinde bir vakıf üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı 3. sınıfında öğrenim görmekte olan 28 İngilizce öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarından Topluma Hizmet Uygulamaları dersi çerçevesinde uygulama yaptıkları her haftanın sonunda uygulama detaylarını, kendi performanslarını, yaşadıkları süreçleri ve uygulamanın kazanımlarına ilişkin görüşlerini yansıtan rapor yazmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarından elde edilen görüşler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışma sonunda çalışmaya katılan öğretmen adaylarının THU dersinin kişisel, mesleki, duygusal ve sosyalleşme boyutlarında kendilerini geliştirdiklerine yönelik bulgular tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen eğitimi, topluma hizmet uygulamaları, yabancı dil öğretmen adayları

Günümüzde, gelişen teknoloji ve değişen toplumsal yapı içinde üniversitenin araştırma ve öğretim fonksiyonlarının yanı sıra yakın çevresinden başlayarak insanlığa hizmet sunması ve toplumsal yaşamın zenginleşmesine katkıda bulunması önem taşımaktadır. Eğitim fakültelerinin toplumsal ihtiyaç ve beklentileri temel alarak yapılandırdıkları öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde hedeflenenler arasında öğretmen adaylarının toplumla bütünleşmelerini sağlamak, toplumsal olaylara ilgilerini arttırmak ve toplumsal liderlik yönlerini geliştirmek bulunmaktadır. Gerek yurtdışında gerekse Türkiye’de topluma hizmet uygulamaları (THU) eğitimi bu hedefler doğrultusunda öğretmen yetiştirme programlarına dâhil edilmiştir.

Felsefi ve psikolojik temelleri Dewey’in görüşlerine dayandırılan THU eğitimi (Hatcher & Erasmus, 2008) kavram olarak 1960’lı yıllarda kullanılmaya başlamıştır. 1969 yılında ilk THU eğitimi konferansı Atlanta’da gerçekleştirilmiş ve bu eğitimin akademik olarak tanınması ve öğrencilerin topluma hizmet etmeye özendirilmesi hususunda önerilerde bulunulmuştur (Akt. Uğurlu & Kıral, 2011). Amerika Birleşik Devletleri’nde 1990 yılında THU’ya ilişkin bir yasal düzenleme yapılarak bu eğitimin hızla yayılması desteklenmiştir. “Ulusal Topluma Hizmet Yasası” adı verilen bu yasada THU öğrencilere yeni edindikleri beceri ve bilgileri toplum içindeki “gerçek yaşam durumları”nda kullanabilmek için olanaklar sağlamak ve aynı zamanda bireylerin

kazandıkları becerileri gelecekteki kariyerlerine ve yaşamlarına aktarabilme süreci olarak tanımlanmıştır (Akt. Elma ve diğ., 2010: 235).

Türkiye’de THU eğitiminin öğretmen yetiştirme programına dâhil edilmesi oldukça yenidir. Yüksek Öğrenim Kurulu (YÖK) 2006-2007 akademik yılından itibaren uygulanan yeni öğretmen yetiştirme programı çerçevesinde eğitim fakültelerinin tüm anabilim dallarının programlarında Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yer vermiştir. 17.02.2011 tarihli YÖK toplantısında kabul edilen THU Yönergesi dersin yürütülmesinin temel ilkelerini tespit etmiştir. Dersin kur tanımı şöyledir:

Topluma hizmet uygulamaları dersi, öğretmen adaylarına toplumsal sorumluluk bilincini kurumsal ve uygulamalı olarak kazandırma ve uygulama sırasında işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir ders olma özelliği taşımaktadır. Topluma hizmet uygulamaları dersi; bir saat teorik, iki saat uygulama olmak üzere haftada toplam üç saat ve iki kredilik zorunlu bir derstir.” (YÖK, 2011).

THU eğitiminden beklenen faydalar farklı araştırmacılar tarafından çeşitli biçimlerde açıklanmıştır. Alan yazın taramasında THU eğitiminin akademik başarı üzerinde olumlu etkisi olduğu, öğrencilerin entelektüel gelişimlerini desteklediği, vatandaşlık eğitimini güçlendirdiği; öğrencilere gelecekte başarılı olabilmeleri için gerekli becerileri kazandırdığı ve onların geleceğe yönelik kariyer planlamalarında destekleyici etkisi olduğu tespit edilmiştir (Prichard & Whitehead, 2004; Waterman, 1997). THU dersinin güçlü yönleri dört ana başlık altında özetlenebilir: (1) Geleneksel okul müfredatının gerektirdiği öğrenimi geliştirmesi, (2) Kişisel gelişimi teşvik etmesi, (3) Yurttaşlık sorumluluğu ve diğer vatandaşlık değerlerini geliştirmesi ve (4) Topluma yarar sağlaması (Uğurlu & Kırıl, 2011: 726). THU yönergesine göre THU dersinden beklenen faydalar şöyledir: (1) Yerel ve evrensel sorunlara karşı duyarlılığı artırır; projeler üretmeyi, bu projelerde aktif rol almayı, çözüm üretmeyi ve işbirliği içinde çalışmayı sağlar; (2) İletişim becerilerini geliştirir; (3) Yaratıcı düşünme becerileri kazandırır; (4) Öz değerlendirme becerisini geliştirir (YÖK, 2011).

THU dersinin Türkiye’de öğretmen yetiştirme programına yakın bir zamanda dahil edilmesi nedeniyle konu ile ilgili yapılan çalışma sayısı son yıllarda artış göstermiştir .THU hakkında bilimsel çalışmalar uluslararası boyutta olduğu gibi (Bender & Jordaan, 2007; Eyler, 2000; Hatcher & Erasmus, 2008; Moely ve diğ., 2002, Myers-Lipton, 1996; Prichard & Whitehead, 2004; Simons & Cleary, 2006; Waterman, 1997) ulusal boyutta da gerçekleştirilmiştir (Çetin & Sönmez, 2009; Elma ve diğ., 2010; Gürol & Özeran, 2010; Horzum & Bektaş, 2012; Keleş & Aydın, 2011; Küçükkoğlu & Çoşkun, 2012; Mirzeoğlu ve diğ., 2011; Sönmez, 2010; Özdemir & Tokcan, 2010; Uğurlu & Kırıl, 2011).

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği programlarında eğitim görmekte olan öğretmen adaylarının THU dersinin işleyiş süreci ve kazanımlarına ilişkin görüşlerini araştıran Uğurlu ve Kırıl (2011) çalışmalarında öğretmen adaylarına göre THU dersinin özgüven, iletişim yetenekleri ve ekip çalışması anlayışları hususunda kişisel gelişimlerine katkıda bulduklarını tespit etmiştir. Aynı çalışmada öğretmen adaylarının THU dersinin mesleki gelişimlerine katkısını mesleği seçmiş olmaktan dolayı duyulan memnuniyet, mesleğe yönelik gerekli becerileri kazandırmak ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunan özelliklerin mesleki gelişimleri üzerinde de olumlu etki etmesi ve mesleki deneyim kazanma biçiminde belirttiklerine

yer verilmiştir. Gürol ve Özercan (2010) Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki BÖTE, Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği programlarında eğitim görmekte olan öğretmen adaylarının ve THU dersini veren öğretim elemanlarının THU dersinin uygulayışına yönelik görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu bu derste yapılan etkinliklerin mesleki hayatlarında da olumlu etki sağlayacağı şeklindeki görüşe sahiptir.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıfta eğitim almakta olan öğretmen adaylarının katıldığı bir çalışmanın sonucunda katılımcılara göre THU dersinin sonucunda edindikleri en önemli kazanımları işbirlikçi çalışma yapmayı öğrenmek ve problem çözmeye güçlerinin artmasıdır (Mirzeoğlu ve diğ., 2011). Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında okuyan üçüncü sınıf öğrencileri ile yapılan araştırmanın bulgularına göre öğretmen adaylarının THU dersinin amaç ve içeriği doğrultusunda kazanımlar edildiği belirtilmiş ve öğretmen adaylarının sosyal becerilerin geliştirmesi hususunda dersin yardımcı olduğu görüşleri tespit edilmiştir (Sönmez, 2010).

THU dersinin öğretmen eğitimine sağlayacağı olası katkının artırılması için mevcut uygulamaların araştırılmasına gereksinim duyulmaktadır (Elma ve diğ., 2010). Alan yazın taramasında konu ile ilgili olan az sayıda ki çalışmanın tamamına yakınının THU dersinin yürütülmesine ilişkin olduğu ve öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilen çalışma sayısının az olduğu belirlenmiştir. Bu bilgiler ışığında THU dersine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin derinlemesine araştırılmasına olanak sağlayan nitel araştırmaların yapılması önerilmiştir (Keleş & Aydın, 2011). Ayrıca, yapılan alan yazın taraması çerçevesinde eğitim fakültelerinin İngilizce Öğretmenliği programlarında yer alan THU dersinin işlenişine ve öğretmen adaylarının kazanımlarına yönelik herhangi bir çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin öğrenmeye yönelik inançlarının öğrenme süreçlerine ve nihai başarılarına katkıda bulunduğu göz önüne alındığında THU dersini almakta olan öğretmen adaylarının öğrenme deneyimlerinin belirlenmesi THU dersinin programının oluşturulmasına, işlenişine ve materyallerinin oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Bu araştırmanın amacı, 2011-2012 akademik yılı bahar döneminde İstanbul ilinde bir vakıf üniversitesi olan Maltepe Üniversitesinde Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında eğitim görmekte olan 3. Sınıf öğrencilerinin Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersindeki kazanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Güncel bir olgunun gerçek şartlar içerisinde derinliğine ve bütüncül bir yaklaşım içinde araştırılmasına olanak sağlayan durum çalışması (Yin, 2003) bir duruma ilişkin ortam, bireyler ve olaylar gibi etkenlerin ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ondan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Katılımcılar

Bu çalışmada uygun örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Araştırmaya, 2011-2012 akademik yılında bahar döneminde Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı 3. Sınıfına devam etmekte olan ve Topluma Hizmet Uygulamaları dersine katılan 27'si kadın, 1'i erkek toplam 28 öğrenci katılmıştır. Derse kayıtlı olan öğrenci sayısı 30'dur. Uygulamalara katılmayarak dersin gerekliliklerini yerine getirmeyen iki öğrenci bu araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, İngilizce öğretmen adaylarının THU dersindeki kazanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla öğretmen adaylarının derse devam ettikleri bahar dönemi boyunca her hafta yazdıkları raporlar kullanılmıştır. Raporlarda öğretmen adayları uygulama yaptıkları her hafta, o haftaki uygulama detaylarını, kendi performanslarını ve yaşadıkları süreçleri gözden geçirmişlerdir. Yazılan raporların yaşanan süreci ve sürece yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini daha iyi yansıtabilmesi amacıyla öğretmen adaylarından o hafta gerçekleştirdikleri tüm etkinliklerle ilgili detaylı bilgi vermeleri ve bu etkinliklerle ilgili gözlem, düşünce ve duygularını belirtmeleri istenmiştir. Her hafta için ayrıca karşılaşılan sorunlar, bunlarla ilgili hissettiklerinin ve neler öğrendiklerinin paylaşılması beklenmiştir. Öğretmen adaylarına yardımcı olması amacıyla bazı soruların cevaplandırılması önerilmiştir. Örneğin; uygulama nasıl planlandı? Uygulama nasıl gerçekleştirildi? İyi ve kötü olan yönleri nelerdi? Uygulamanın kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

THU dersinde uygulanan projeler

Öğretmen adaylarına proje geliştirme süreci öncesinde iki seçenek sunulmuştur: 1) Üniversitenin yakın çevresinde yer alan ve gönüllü projelerde okullarının kullanımına ilişkin talep bildiren İsmet Kuralkan İlköğretim Okulu bünyesinde uygulanabilecek projeler üretmek 2) Çeşitli sivil toplum örgütlerinde uygulanabilecek projeler üretmek. 19 öğretmen adayı ilköğretim okulu bünyesinde bireysel ya da grup projeleri gerçekleştirirken, 9 öğretmen adayı çeşitli sivil toplum örgütleri bünyesinde etkinliklerde bulunmuştur.

İlköğretim okulu bünyesinde uygulanan projeler 1) Farklı yaş gruplarında İngilizce etüt yapmak 2) 23 Nisan ve yılsonu kutlamaları için İngilizce koro çalışması yapmak 3) Film gösterimi ve eleştirel düşünme çalışmalarında bulunmak ve 4) İngilizce drama çalışması yapmak şeklinde sıralanmaktadır. Çeşitli sivil toplum örgütleri bünyesinde gerçekleştirilen etkinlikler 1) Bedensel engellilere özgeçmiş hazırlama, iş görüşmesinde bulunma ve yasal hakları ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarında bulunmak 2) TEGV bünyesinde yapılan eğitici etkinlikler 3) Maltepe Cumhuriyet Eğitim merkezi bünyesinde ihtiyacı olan lise son sınıf öğrencilerine YDS dersi vermek 3) Darülaceze bünyesinde yaşlılara ziyaret, onlarla sohbet etmek ve onlara kitap okumak 4) Çocuk Esirgeme Kurumunda okuma yazma güçlüğü çeken öğrencilerle eğitsel çalışmalarda bulunmak olarak sıralanmaktadır.

Clary ve Snyder'a (1999) göre gönüllülük eyleminin altı ana işlevinden biri "kariyer" ile ilişkilidir. Yazarlara göre özellikle meslek sahibi bireylerin buldukları gönüllülük eylemlerinin meslek yaşantılarına katkıda bulunması onların gönüllülük motivasyonlarını yüksek tutabilecek işlevlerden biridir. Mevcut çalışmaya katılan öğretmen adayları henüz tam olarak öğretmenlik mesleğine başlamamış olsalar da, bu mesleğin eğitimini almakta olmaları itibarıyla meslek yaşantılarına adım atmışlardır. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun yürüttükleri projelerin eğitim paydaşlı olması ve yine büyük çoğunluğunun okul ortamında gerçekleştirilmiş olması gönüllülük eyleminin kariyer işlevi ile uyumludur.

Verilerin Çözümlenmesi

28 İngilizce öğretmen adayı tarafından yazılan toplamda 744 sayfa eden raporlar içerik analizi tekniğı ile analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda betimsel bilgilerin organize edilmesi aynı zamanda azaltılması anlamına (data reduction) gelir. Bu çalışmada da, analiz sürecinin ilk aşamasında tüm raporlar ele alınmış ve her bir sayfa ile her bir satıra numara verilmiştir. Bogdan ve Biklen'in (1992) de belirttiğı gibi tüm veriler araştırmacı tarafından birkaç kez okunduktan sonra anlamlı bölümler işaretlenerek kodlar oluşturulmuştur. Her bir kategori, aynı konuya ilişkin kodlardan oluşturulmuştur. Araştırmanın bulguları raporlanırken katılımcı gizliliğini zedelememek adına her katılımcı öğrenciye bir rakam verilmiş, rapor sayısı yerine R harfi kullanılmıştır. Örneğın, (Ö 10, R 7) şeklinde raporlanan ifade onuncu öğrencinin yedinci raporunu belirtmektedir.

BULGULAR ve YORUM

Çalışmanın bu bölümünde önce THU dersinde uygulanan bireysel ve grup projeleri hakkında kısa bilgi verilmiştir. Sonra içerik analizi sonunda ulaşılan ana ve alt temalara yer verilip çalışmanın bulguları ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

1.THU dersinin kazanımlarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri

Öğretmen adaylarının THU dersinin kazanımlarına ilişkin görüşleri 1) THU dersinin kişisel gelişim boyutunda katkılarına ilişkin görüşler 2) THU dersinin mesleki gelişim boyutunda katkılarına yönelik görüşler ve 3) THU dersinin duygusal gelişim boyutunda katkılarına ilişkin görüşler 4) THU dersinin sosyalleşme boyutunda katkılarına ilişkin görüşler olmak üzere dört ana tema altında incelenmiştir.

1.1. THU dersinin kişisel gelişim boyutunda katkılarına ilişkin görüşler

Öğretmen adayları THU dersinin kendilerini problemlerle başa çıkma ve hayatı tanımadaki geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Yürütülen etkinliklerin hepsinde öğretmen adayları hem kendileri bazı problemlerle karşılaşmış ve bunlarla başa çıkma yollarını bulmak durumunda kalmışlar; hem de hayatlarında çeşitli problemlerle karşılaşmış ve bunlarla başa çıkan kişilerle tanışma ve ortak çalışmalar yürütme fırsatını yakalamışlardır. Her iki durumda da, hayatın gerçekleriyle tanıştıkları ve gerçek hayatı tanıdıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin bu başlık altındaki görüşleri şu şekildedir:

Hayatın aslında çok ufak hatalarla bizlere nasıl oyun oynadığını, hayatın ne zaman, nasıl bir sürprizle karşımıza çıkacağını ve bu durumda nasıl ayakta durulduğunu ilk haftalardan öğrenmeye başladım. (Ö24, R2)

Bu okulda öğrendiğim en önemli husus hayatın kendisidir. (Ö2, R9)

Yani onunla ve onun gibilerle zaman geçirmek bize gençliğimizin geçici olduğunu hatırlatması sebebiyle çok kıymetli. Hayatta en kalıcı olan gerçek olan unsurları bir kere daha gözden geçirmeme sebep oldu Kenan Amca. (Ö25, R8)

Öğretmen adaylarının sıkça bahsettikleri kazanımlarından biri de problem çözme güçlerinin artmasıdır. Ders kapsamında uyguladıkları projelerde hem projenin geliştirilmesi aşamasında hem de projenin yürütülmesi aşamasında karşılaşılan çeşitli problemleri çözme durumunda kalmanın onlar için tecrübe kaynağı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu problemler uygulamaya yönelik yapılması gereken son dakika değişiklikleri ile bürokratik sıkıntıları içermektedir.

Bu derste problemlerle başa çıkmayı öğreniyorum. Mesela, ilk gün bazı karışıklıklar oldu. Öğrenciler vardı ama sınıf yoktu, ayarlanmamıştı. Böyle bir problemle karşılaşacağımı tahmin etmiyordum. Derin bir nefes alıp ne yapılabileceğini düşündüm. Laboratuvar veya kütüphaneyi kullanma fikri aklıma geldi. Müdür muaviniyle görüşmek için odasına gittim. Benimle ilgilendi ve hemen bu haftalık laboratuvarı kullanabileceğimizi belirtti. Sorun çözülmüştü. Problemin üstesinden gelmeyi başarmıştım. (I15, R2)

Öğretmen adaylarının projelerini planlarken ve uygularken çeşitli problemlerle karşılaşmaları bir açıdan deneyim edinme fırsatı sağlayarak onların yararına olmuştur. Dolayısıyla, öğretmen adaylarının karşılaşılan sorunları belirleme ve bu sorunların nedenleri ve çözümleri üzerine fikir yürütme, plan yapma ve bu planlar dâhilinde uygulamaya geçme aşamalarını tecrübe etmeleri THU dersinin hedeflerinden birinin gerçekleştirildiği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının THU dersinde hayatın gerçekleriyle karşılaşma algısı alan yazınla paralellik göstermektedir. Benzer şekilde, yapılan çalışmalarda öğretmen adaylarının THU dersi vasıtasıyla gerçek yaşamla ilgili bilgi edindikleri ve sorun çözme becerilerinin gelişme gösterdiği tespit edilmiştir (Antonio, Astin & Cress, 2000; Astin & Sax, 1998; Elma ve diğ., 2010; Giles & Eyles, 1994; Mirzeoğlu ve diğ., 2011; Özdemir & Tokcan, 2010).

1.2. THU dersinin mesleki gelişim boyutunda katkılarına yönelik görüşler

Elde edilen bulgular sonucunda öğretmen adaylarının THU dersinin mesleği yapabilip yapamayacaklarına ilişkin öz değerlendirme fırsatı bulma, mesleki tecrübe edinme, teorinin pratiğe dönüşmesi, öğretmen kimliği edinme, öğretmen-öğrenci ilişkisini deneyimleme ve öğrenciyi tanıma konularında faydalı olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bireysel ve grup projelerini okul ortamı içinde gerçekleştiren öğretmen adaylarının THU dersinin mesleki gelişimlerine yönelik görüşleri dersin amacıyla da örtüşmektedir.

Öğretmen adaylarından eğitim ortamlarında bireysel ya da grup etkinliklerinde görev alanların büyük bir çoğunluğu THU dersinin ileride öğretmenlik mesleğini yapıp yapamayacaklarına ilişkin öz değerlendirmede bulunma fırsatı ve ortamı sunduğunu ifade etmişlerdir. Raporlarda THU dersinde görev aldıkları etkinlikler aracılığıyla öğretmenlik mesleğinin beklentilerine, kişiliklerine ve becerilerine uygun olup olmadığını yaşayarak görme tecrübesi edindiklerini belirten ifadeler sıkça kullanılmıştır.

İsteyerek seçmiş olduğum öğretmenlik bölümü acaba benim için doğru bir seçim miydi, benim kişiliğime uyan bir meslek miydi, yaparken keyif alabilecek miydim? Bütün bunların cevabını kısmen derslerde yakalamış olsam da her zaman teori ile pratik birbiriyle paralel gitmeyeceğinden yaşayarak gördüm. (Ö11, R7)

Gönüllü odasına gidip yirmi dakika boyunca öylece oturdum, sonunda ancak kendime gelebilmiştim. Ben bu işi yapabilecek miyim diye düşündüm. Öğretmenlik samanın aksine kolay bir iş değil, sabır gerektiriyor, yeni öğreniyorum. (Ö19, R1)

İlk gün gerçek bir öğretmenler odasında bulunmuştum. Öğretmenlerin kimisi çay içiyor, kimi laflıyor ve hatta kimisi de derse hazırlık yapıyordu. O an gerçekten farklı duygular içindeydim. Acaba ben de onlar gibi olmak istiyor muydum? Bu soruyu bir kere daha sordum kendi kendime. (Ö17, R8)

Mesleki tecrübe edinmenin öğretmen adaylarının THU dersinde kazanım olarak değerlendirdikleri noktalardan biri olduğu saptanmıştır. Öğretmen adayları öğretmen kimliği edinme sürecinde öğretmen-öğrenci ilişkisini deneyimleme, öğretme tecrübesi edinme ve öğrenciyi tanıma ve anlama boyutlarında THU dersinden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında hayatımda ilk kez yapmış olduğum öğretmenlik uygulamasından keyif aldım ve önemli mesleki tecrübeler edindim. Özetle, tahtanın önünde durmanın zor olduğunu, sınıfa elini kolunu sallayarak gelinemeyeceğini, ciddi hazırlık gerektiğini, araştırma yapmanın şart olduğunu, insanın hangi işi yaparsa yapsın iş ahlakı olması gerektiğini, teori ile pratiğin her zaman örtüşmediğini, öğrencilerle iletişimi dengede tutabilmenin çok önemli olduğunu gözlemledim ve öğrendim. (Ö1, R8).

Ben kendi adıma söylemem gerekirse çocuklara nasıl davranmam gerektiğini, onlarla nasıl konuşulacağını, zor bir durumda nasıl davranmam gerektiğini, çocuklara verimli biçimlerde vakit geçirebilmeyi, zamanı iyi kullanmayı, derste kullanacağım materyal ve sunum malzemelerini seçerken daha dikkatli olmam gerektiğini, okul içinde ve dışında meslektaşlarımla iletişimin ve onlardan aldığım dönütlerle kendi dersimi değerlendirmeyi ve daha birçok tecrübe edinmiş oldum. (Ö12, R7)

Sınıfa ilk girdiğimde beni en çok etkileyen kapıyı açar açmaz bütün öğrencilerimin ayağa kalkmasıydı, o an gerçekten bir öğretmen olduğumu bana en güzel, en sıcak ve samimi bir şekilde hissettirdi. (Ö15, R1)

Özellikle üniversitede aldıkları öğretmen eğitiminin teori kısmının bir uygulama uzantısı olarak gördüklerini ifade ettikleri THU etkinliklerinde teori ile uygulama arasındaki bağı deneyimleme fırsatı yakaladıklarını belirtmişlerdir.

Küçük yaş gruplarıyla çalışmak istiyordum, bu ders bana çok büyük bir fırsat oldu. Onlar çalışmak benim için çok güzel bir deneyim. Teaching language to young learners (çocuklara yabancı dil öğretimi) dersinde gördüğüm şeylerin uygulamalı şeklini, yansımalarını bu etkinlikle görmüş oldum. Bu yüzden kendimi şanslı hissediyorum. (Ö10, R6)

Böyle bir deneyim hem öğrencilere yardım etmenin verdiği hazdan ötürü, hem de mezun olmadan önce bizlere teorik bilgilerimizi pratiğe dökme şansı verdiği için ve deneyim kazandırdığı için manevi olarak da son derece tatmin ediciydi. (Ö20, R9)

Öğretmen adaylarının mesleki gelişim boyutunda THU dersinin olumlu katkı algısı alan yazınla paralellik göstermektedir (Astin & Sax, 1998; Gürol & Özercan, 2010; Uğurlu & Kıral, 2011). Topluma hizmet öğrencinin ya da öğretmen adayının akademik disiplini ile ilişkili olarak öğrenme amaçlarını ve fırsatlarını ortaya koyan etkinliklerle toplumsal sorunlara eğilmesine dikkat çekmektedir (Akt. Küçükoğlu & Çoşkun, 2012: 97). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının mesleki gelişim boyutundaki kazanımlarının farkında olmaları ve raporlarında sıkça mesleki tecrübe edinme, teorinin pratiğe dönüşmesi, öğretmen kimliği edinme, öğretmen-öğrenci ilişkisini deneyimleme ve öğrenciyi tanıma gibi mesleki kazanımlarından bahsetmeleri akademik disiplinleri ile bağlantılı edinmiş oldukları bilgi ve becerileri THU dersi çerçevesinde yakın çevrelerinde ve gönüllü olarak uygulama fırsatı yakalamış olmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir.

1.3. THU dersinin duygusal gelişim boyutunda katkılarına ilişkin görüşler

THU dersinin duygusal gelişim boyutunda olumlu katkıları öğretmen adaylarının raporlarında en sık ifade ettikleri boyut olmuştur. Öğretmen adayları THU uygulamaları sırasında ve sonrasında işe yarar hissettiklerini, kendine güven, huzur, mutluluk ve gurur duyduklarını dile getirmişlerdir.

Gönüllü olarak çalışmak manevi anlamda oldukça tatmin edici. Karşılığında hiçbir şey beklemiyoruz ama aslında maddi olarak kazanılamayacak çok şey kazanıyoruz. En önemlisi de işe yarama hissi. (I19, R9)

Eğitim merkezinde ailelerinin maddi durumu olmayıp ve bu ailelerin öğrencilerine eğitim olanağı sağlayan bu gibi eğitim kuruluşlarında görev almak benim için çok gurur vericiydi. (I21, R10)

Birçok tecrübe edinmiş oldum ve bu deneyim kendime olan güvenimi arttırdı. (Ö12, R6)

Böyle gönüllü projelerde yer almak, insanlara faydalı olmak, gönüllü olarak bir şeyler yapabilmek beni gerçekten çok mutlu ediyor. (Ö22, R3)

Gönüllülük ve kazanımları incelenirken içsel değişim olarak da değerlendirilebilecek duygusal gelişim boyutunun yardıma ihtiyacı olana bir karşılık beklemeden yardımcı olmanın doğal bir sonucu olduğu düşünülebilir. Öğretmen adaylarının THU kapsamında yürüttükleri gönüllü projelerde hissettiklerini ifade ettikleri işe yarama, mutluluk, huzur ve gurur hislerinin ve sorunların üstesinden gelme algısının kendine güven duygusunu arttırmasının öğretmen adaylarının kendileri hakkında daha olumlu görüşlere sahip olmalarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Gönüllülük faaliyetinin sağladığı değişiklikler arasında bireyin kendi hakkında daha olumlu bir algıya sahip olması bulgusu alan yazında belirtilmiştir (Clary & Snyder, 1999).

1.4. THU dersinin sosyalleşme boyutunda katkılarına ilişkin görüşler

Öğretmen adayları gönüllülük kavramına pozitif algı geliştirme, sosyal yardımlaşmanın önemini kavrama, yardımlaşma tecrübesi yaşama ve toplumsal sorunlara yönelik bilinçlenme açısından THU dersi sayesinde geliştiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları raporlarında sıkça sosyal sorumluluk projelerinde gönüllü olarak görev almaya devam etme isteklerini yansıtmışlardır.

O anlatırken aslında bu zamana kadar yaşadığımız sorunların ne kadar ufak olduklarını fark ettim. Kendimi Tayfun'un yerine koymaya çalıştım ve okula giderken onu merdivenlerden nasıl taşıdıklarını hayal ettim. Okulların mimarisinin engellileri hiç göz önüne alınmadan yapıldığını fark ettim. Bu konuda bilinçlendim artık. (Ö24, R4)

Hep yapmayı istediğim fakat bir türlü başlayamadığım yardım fırsatını yakaladım. Bundan sonra da fırsat buldukça böyle projelerde yer almayı düşünüyorum. (Ö18, R,5)

TEGV'e uzun yıllar boyunca devam etmek istiyorum. Onların benim gibi gönüllülere benim de gönüllü olmanın hazzına ihtiyacım var. Topluma hizmet uygulamaları dersinin varlığına bakış açımdan da söz etmeden geçemeyeceğim. Gönüllü olarak bir işler yapmaya olan yaklaşımımızı değiştirdiğine inanıyorum. Herkes gönüllü olmanın önemini vurgular ama iş icraata gelince adım atmak zorlaşır, bu herkes için böyledir yargılamıyorum. Fakat gönüllülük hazzını alınca kolay vazgeçilebilecek bir duygu değil bu. Topluma hizmet uygulamaları tetikleyici bir sebep oldu benim için, bu yüzden bu derse minnettarım. (Ö19, R, 10)

Öğretmenlerin sosyal sorumluluklarının gelişmesinde içinde buldukları toplumu, toplumdaki güç dağılımını, toplumdaki sorunları ve sorunların kaynaklarını bilmeleri büyük öneme sahiptir (Yılmaz, 2011:91). Bu bağlamda öğretmen adaylarının THU dersinin sosyalleşme boyutunda katkılarına ilişkin görüşleri dersin öğretmen adaylarının toplumla bütünleşmesini sağlamak için gerekli öğrenme ortamını oluşturup oluşturamadığı konusunda önemlidir. Bu çalışmanın öğretmen adaylarının THU dersinde sosyalleşme boyutunda olumlu katkılar edindikleri yönündeki bulgusu alan yazındaki diğer çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Yapılan başka çalışmalarda da THU'nun sosyal sorumluluk, toplumsal sorunlara duyarlılık ve farkındalık geliştirici etkileri belirlenmiştir (Antonio, Astin & Cress, 2000; Astin & Sax, 1998; Elma ve diğ., 2010; Giles & Eyleyler, 1994; Sönmez, 2010).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünyada yaygınlaşmaya başlayan ve gittikçe daha çok araştırmacı tarafından ilgi duyulan THU dersi Türkiye'de öğretmen yetiştirme programına 2006-2007 yılında dâhil edilmiş ve 2008-2009 akademik yılında dersin uygulanmasına geçilmiştir. Etkin bir öğretmen yetiştirme modelinde yer alması gerektiği düşünülen THU dersinin toplum ve üniversite arasında bir köprü görevi göreceği düşünülmektedir (Sandy & Holland, 2006). THU dersinin öğretmen eğitimine sağlayacağı olası katkının artırılması için mevcut uygulamaların araştırılmasına gereksinim duyulmaktadır (Elma ve diğ., 2010).

İngilizce öğretmen adaylarının THU dersindeki kazanımlarına ait görüşlerinin belirlemesi amaçlanan bu çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının kişisel, mesleki ve duygusal gelişim ile sosyalleşme boyutlarında dersin katkılarına ilişkin görüşlerine ulaşılmıştır. Kişisel gelişim boyutunda öğretmen adayları THU dersinin kendilerini problemlerle başa çıkma ve hayatı tanımada geliştirdiğini, problem çözme güçlerini arttırdığını belirtmişlerdir. Mesleki gelişim boyutunda öğretmen adayları THU dersinin mesleği yapabiliş yapamayacaklarına ilişkin öz değerlendirme fırsatı sağlama, mesleki tecrübe edinme, teorinin pratiğe dönüşmesini deneyimleme, öğretmen kimliği edinme, öğretmen-öğrenci ilişkisini deneyimleme ve öğrenciyi tanıma konularında faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Duygusal gelişim boyutunda öğretmen adayları THU

uygulamaları sırasında ve sonrasında işe yarar hissettiklerini, kendine güven, huzur, mutluluk ve gurur duyduklarını dile getirirken, sosyalleşme boyutunda ise gönüllülük kavramına pozitif algı geliştirdiklerini, sosyal yardımlaşmanın önemini kavradıklarını, yardımlaşma tecrübesi yaşadıklarını ve toplumsal sorunlara yönelik bilinçlendiklerini dile getirmişlerdir.

Her araştırmanın olduğu gibi bu araştırmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma Türkiye'deki bir vakıf üniversitesinde Eğitim Fakültesi İngilizce öğretmenliği bölümünde THU dersini alan öğrencilerle sınırlıdır. Araştırma nitel araştırma deseninde tasarlandığından genellenebilirliği sınırlıdır. Daha sonraki çalışmaların Türkiye'deki diğer eğitim fakültelerinde ve bölümlerinde eğitim almakta olan öğretmen adaylarını da içerecek bir şekilde yapılmasının konunun derinlemesine araştırılması açısından faydası olacaktır. Benzer bir şekilde, sadece öğretmen adaylarını değil, THU dersinin yürütülmesinde görev alan öğretim elemanları, fakülte ve kurum elemanları ve gönüllülük hizmeti alan bireyleri de kapsayacak çalışmaların yapılması THU dersinin farklı boyutlarının ortaya çıkarılması konusunda yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Antonio, A. L., Astin, H. S., & Cress, C. H. (2000). Community service in higher education: A look at nation's faculty. *Review of Higher Education*, 23(4), 373-397.
- Astin, A. W., & Sax, L. J. (1998). How undergraduates are affected by service participation. *Journal of College Student Development*, 39(3), 251-263.
- Bender, G., & Jordaan, R. (2007). Student perceptions and attitudes about community service-learning in the teacher training curriculum. *South African Journal of Education*, 27, 631-654.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education: An introduction to theory methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Clary, E. G., & Synder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and practical considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 156-159.
- Çetin, T., & Sönmez, Ö. F. (2009). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin amaç ve içeriğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 851-875.
- Elma, C., Kesten, A., Kırglu, K., Uzun, E. M., Dicle, A. N., & Palavan, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 231-252.
- Eyler, J. S. (2000). What do we most need to know about the impact of service learning on student learning? *Michigan Journal of Community Service Learning*, Special Issue, 11-17.
- Giles, D. E., & Eyler, J. S. (1994). The impact of a college community service laboratory on students' personal, social and cognitive outcomes. *Journal of Adolescence*, 17, 327-339.
- Grol, A., & Özercan, M. G. (2010). Topluma hizmet uygulaması dersinin uygulanmasına ilişkin görüşlerin belirlenmesi, 9. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Elazığ, 539-544. Sempozyumda sunulan bir çalışma.

- Hatcher, J. A., & Erasmus, M. A. (2008). Service-learning in the United States and South Africa: A comparative analysis informed by John Dewey and Julius Nyerere. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 15(1), 49-61.
- Horzum, M. B., & Bektaş, M. (2012). Otantik öğrenmenin topluma hizmet uygulamaları dersini alan öğretmen adaylarının derse yönelik tutum ve memnuniyetine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 341-360.
- Keleş, P. U., & Aydın, S. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *EÜFBED-Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 169-184.
- Küçüköğlü, A., & Çoşkun, Z. S. (2012). Yeni bir çoklu pedagojik yaklaşım: Topluma Hizmet Uygulamaları. *Milli Eğitim*, 194, 92-107.
- Mirzeoğlu, D., Özcan, G., Aktağ, Ş., & Çoknaz, H. (2011). Üniversite-toplum bütünleşmesi: Topluma hizmet uygulamaları dersi: Projeler, kazanımlar ve sorunlar (Bolu örneği). *Van/YIU Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 37-45.
- Moely, B. E., McFarland, M., Miron, D., Mercer, S., & Ilustre, V. (2002). Changes in college students' attitudes and intentions for civic involvement as a function of service-learning experiences. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 7, 18-26.
- Myers-Lipton, S. J. (1996). Effect of service-learning on college students' attitudes toward international understanding. *College Student Development*, 37, 659-667.
- Özdemir, S. M., & Tokcan, H. (2010). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 41-61.
- Prichard, F., & Whitehead, G. (2004). *Serve and learn: Implementing and evaluating service-learning in middle and high schools*. Matwahh, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sandy, M., & Holland, B. A. (2006). Different worlds and common ground: Community partner perspectives on campus-community partnerships. *Michigan Journal of Community Service Learning*, Fall, 30-43.
- Simons, L., & Cleary, B. (2006). The influence of service learning on students' personal and social development. *College Teaching*, 54(4), 307-319.
- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 2(2), 53-71.
- Sönmez, Ö. F., Çetin, T., & Aksoy, B. (2009). *Topluma hizmet uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tilki, F. (2011). Beden eğitimi ve spor eğitimi alan öğrencilerin topluma hizmet uygulamaları dersini algılama düzeyleri: Sakarya ili örneği. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Uğurlu, Z., & Kırıl, E. (2011). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin işleyiş sürecine kazanımlarına ilişkin görüşleri. *2ND International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (720-734). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Waterman, A. S. (1997). *Service-Learning: Applications from the research*. Matwahh, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2011). Eğitim fakültelerinin sosyal sorumluluğu ve topluma hizmet uygulamaları dersi: Nitel bir araştırma. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 86-108.

H.S. TÜLÜCE / *İngilizce Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinde Elde Ettikleri Kazanımlara İlişkin Görüşleri*

Yin, R. K. (2003). *Case study research design and methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

YK (2011). Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesince önerilen 17.02.2011 tarihli YK toplantısında uygun görülen ve tüm Eğitim Fakültelerine gönderilen THU yönergesi.

İletişim/Correspondence

Hande Serdar Tülüce
İstanbul Bilgi Üniversitesi
hande.tuluce@bilgi.edu.tr